

Betænkning

over forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen.

(Afgivet af udvalget for undervisning og uddannelse den 10. marts 1971).

Udvalget har behandlet lovforslaget i 6 møder og har herunder haft samråd med undervisningsministeren, som endvidere skriftligt har besvaret en række spørgsmål fra udvalget. Endvidere har udvalget modtaget skriftlig henvendelse fra Kommunernes Landsforening. Såvel udvalgets spørgsmål som undervisningsministerens besvarelse af disse og henvendelsen fra Kommunernes Landsforening er optaget som bilag til betænkningen.

Til belysning af spørgsmålet om statstilskuddets betydning har udvalget indhentet oplysning om tilskuddets størrelse for nogle forskelligartede skolebyggerier fra de seneste år. Det fremgår af besvarelsen, at statstilskuddet i almindelighed kun udgør en ringe del af de samlede udgifter for så vidt angår de byggerier, der i dag udgør hovedparten af folkeskolens byggeri, nemlig opførelse af nye skoler i udviklingsområderne samt de større centraliseringer i landdistrikterne.

Udvalget har haft opmærksomheden henvendt på, at en ophævelse af tilskudsordningen vil kunne medføre, at kommuner, der har fået afslag på ansøgning om igangsætningstilladelse, derved har mistet et statstilskud, som de ellers ville have kunnet regne med, og har til belysning af spørgsmålets betydning indhentet oplysning om, i hvilken udstrækning der inden for det sidste år er nægtet igangsætningstilladelse til folkeskolebyggeri. Det fremgår af besvarelsen, at der i indeværende finansår kun er givet afslag i ét tilfælde, hvor der ønskedes opført en gymnastiksal til en 5-klasset skole med i alt ca. 60 elever. Afslaget er begrundet med, at den pågældende skole ikke kan påregnes opretholdt på lidt længere sigt. Herudover er

nogle få sager stillet i bero på planlægningsmæssige spørgsmål.

Udvalget har endvidere overvejet betimeligheden af, at fristen udskydes til efter 1. oktober 1972 under hensyn til, at de i skolestyrelseslovens § 35 omhandlede udbygningsplaner efter undervisningsministeriets cirkulære af 18. december 1970 skal være godkendt af ministeriet omkring 1. oktober 1972, således at der til den tid foreligger en samlet oversigt over lokaler og byggebehov for hele landet. Undervisningsministeren har imidlertid på udvalgets forespørgsel om, hvorvidt lovens ikrafttræden kunne udskydes til efter 1. oktober 1972, svaret, at han ikke mener, at lovens ikrafttræden bør udskydes af den grund.

Undervisningsministeren har på forespørgsel udtalt, at han ikke har noget at indvende mod, at der i særlige tilfælde, f. eks. til kommuner, der har et ø-samfund inden for sine grænser, og hvor en nødvendig udbygning af skolevæsenet fordrer en større investering, end kommunen vil være i stand til at klare på egen hånd, søges opnået særskilt bevilling.

Udvalget har i samråd med ministeren drøftet spørgsmålet om de mest hensigtsmæssige foranstaltninger til oprettelse af en ensartet standard i skolebyggeriet landet over.

Undervisningsministeren har oplyst, at spørgsmålet i øjeblikket er til behandling i et af ministeren nedsat udvalg, Folkeskolens Byggeudvalg, og at der herfra kan forventes et forslag herom.

Udvalget finder det ønskeligt, at der af undervisningsministeriet i samarbejde med de kommunale organisationer iværksættes et udviklingsarbejde og en rådgivningstjene-

ste, som vederlagsfrit stilles til rådighed for kommunerne som erstatning for den bortfaldne tilskudsordning. Udvalget henstiller, at der tilvejebringes midler til etablering af et sådant arbejde, der — fuldt udbygget —

efter hvad der er oplyst, vil komme til at andrage ca. 2 mill. kr. årligt.

Herefter indstiller *udvalget* lovforslaget til *vedtagelse uændret.*

Karen Thuroe Hansen.

Knud Bro.

Gerda Møller.

Ellen Strange Petersen,
nestformand.

Robert Christensen.

Evan Jensen.

Anna Sejerøe-Olsen.

Samuelsen,
formand.

Bernhard Baunsgaard.

Meta Ditzel.

Orla Møller.

Peter Jørgensen.

K. J. Mortensen.

Ejner Nielsen.

Knud Nielsen.

Karl Max Rasmussen.

Gunhild Due.

Bilag 1.

Spørgsmål 1:

Hvilke muligheder er der for at opretholde en ensartet standard i folkeskolebyggeriet landet over, hvis statsstøtten falder væk?

Svar:

Ifølge § 62 a i folkeskoleloven kan undervisningsministeren fastsætte regler om regulering af folkeskolebyggeriet ud fra pædagogiske, planlægningsmæssige og økonomiske hensyn. Der er således hjemmel til at foreskrive regler om folkeskolebyggeriets standard, og ministeriet har i sommeren 1970 nedsat et udvalg, som bl. a. har til opgave at udarbejde forslag til byggeprogrammer for forskellige typer folkeskoler og som led heri opstille normer for størrelsen og indretningen af undervisningsarealerne. For gennemførelsen af en god standard i folkeskolebyggeriet er det for øvrigt af stor betydning, at der foretages et udviklingsarbejde, og at resultatet heraf bliver almindeligt tilgængeligt. Det nævnte udvalg har derfor også til opgave at udarbejde forslag vedrørende tilrettelæggelse af udviklings- og informationsarbejde for folkeskolens byggeri.

Der kan endvidere peges på, at det ifølge § 35 i skolestyrelsesloven påhviler amtskommunen at udarbejde en plan for udbygningen af folkeskolevæsenet i amtet. Ministeriet har netop udsendt et cirkulære om retningslinjerne for disse udbygningsplaner, der skal sikre, at det enkelte amts undervisningsvæsen udbygges til en pædagogisk tilfredsstillende standard på økonomisk forsvarlig måde.

Spørgsmål 2:

Der ønskes en oversigt over den statsstøtte, der er ydet til 3 eller 4 skoler af varierende størrelse.

Svar:

Størstedelen af folkeskolebyggeriet — bortset fra særlig ekspanderende områder — foregår i dag som udvidelse af eller tilbygning til bestående skoler. På grund af tilskudsækkningens afhængighed af de bestående skolars stærkt varierende forhold tjener det dog ikke noget formål at nævne eksempler på tilskudsberegning ved skoleudvidelser. Nedennævnte eksempler vedrører derfor alle nybyggede skoler.

Eksempel 1:

3-sporet skole for 1.-10. årgang i nordjysk købstad. Skolen er netop færdigbygget og har kostet ca. 13 millioner kroner. Statstilskuddet udgør 505.440 kr.

Eksempel 2:

4-sporet skole for 1.-10. årgang i omegnskommune til København. Byggeriet er netop afsluttet og har kostet ca. 28,3 millioner kroner. Statstilskuddet har udgjort 506.400 kr.

Eksempel 3:

2-sporet skole for 1.-10. årgang i fynsk landkommune. Byggeriet, der er afsluttet i 1969, har kostet ca. 4,7 millioner kroner. I statstilskud er ydet 413.400 kr.

Eksempel 4:

2-sporet 7-klasset skole for 1.-7. årgang samt enkeltsporet 8. og 9. klasse i vestjysk kommune. Byggeriet er afsluttet i 1969 og har kostet ca. 5,5 millioner kroner. Der er opnået et statstilskud på 716.300 kr.

Det bemærkes, at det sidstnævnte eksempel vedrører den første udbygning af skolevæsenet til opfyldelse af folkeskolelovens krav, hvorfor den pågældende skole har fået maksimalt tilskud og derfor en ret stor til-

skudsdækning. Eksempel 3 viser en 2-sporet skole, der har fået reduceret tilskud, fordi 2 bestående skoler, som den nye skole skulle afløse, allerede var udbygget til opfyldelse af folkeskolelovens krav på opførelsestidspunktet.

De to første eksempler viser de tilskud, der kan opnås ved opførelse af skoler, der skyldes befolkningstilvækst, i de tidligere købstæder og omegnskommunerne.

Spørgsmål 3:

I hvor mange kommuner findes endnu ingen overbygning for 8.-10. årgang?

Svar:

Ifølge ministeriets oplysninger pr. 1. september 1970 findes der i de ved kommunalreformens gennemførelse pr. 1. april 1970 dannede 277 nye kommuner ingen overbygning (d. v. s. 8.-9.(10.) klasse samt realafdeling) i 2 kommuner, mens en enkelt kommune har 8.-10. klasse, men ingen realafdeling. Alle øvrige kommuner har mindst én overbygning.

Spørgsmål 4:

Der ønskes en oversigt over antallet af igangsætningstilladelser, der er nægtet inden for det sidste år — om muligt med angivelse af begrundelser.

Svar:

De nuværende regler om igangsætningstilladelse til folkeskolebyggeri har hjemmel i bestemmelsen i folkeskolelovens § 62 a, hvorefter ministeriet kan fastsætte regler om regulering af folkeskolebyggeriet ud fra pædagogiske, planlægningsmæssige og økonomiske hensyn. Hovedvægten lægges på, om de byggerier, som søges igangsat, med rimelighed kan indgå som led i den udbygningsplan, som i medfør af skolestyrelseslovens § 35 skal udgøre grundlaget for de kommende års skolebyggeri.

Af de i indeværende finansår modtagne andragender om igangsætningstilladelse til folkeskolebyggeri er der kun givet afslag i ét tilfælde, hvor der ønskedes opført en gymnastiksal til en 5-klasset skole med i alt ca. 60 elever. Afslaget er begrundet med, at den pågældende skole ikke kan påregnes opretholdt på lidt længere sigt. Herudover er 12 sager stillet i bero på planlægningsmæssige spørgsmål, og i yderligere 6 sager har man

udbedt sig supplerende oplysninger bl. a. til belysning af projekternes planlægningsmæssige baggrund. Endelig er 6 ansøgninger endnu ikke færdigbehandlet i ministeriet. Også disse sager er der planlægningsmæssige problemer i.

Spørgsmål 5:

Vil ministeren være villig til at udskyde fristen for påbegyndelse af byggeriet til 1. juli 1971 af hensyn til vanskelighederne ved at foretage udgravningsarbejder i vintermånederne?

Svar:

Ved indsendelsen af ansøgning om igangsætningstilladelse til folkeskolebyggeri i finansåret 1970-71 kunne kommunerne regne med at opnå sædvanligt statstilskud. Ansøgningerne skulle ifølge undervisningsministeriets bekendtgørelse af 10. marts 1970 være ministeriet i hænde inden den 1. juni 1970, men ministeriet har i særlige tilfælde også taget senere indkomne ansøgninger i betragtning. Ved afviklingen af tilskudsordningen har ministeriet ment at måtte tage hensyn til denne forventning hos kommunerne og har derfor foreslået, at der ydes tilskud til det byggeri, der påbegyndes i indeværende finansår, d. v. s. inden 1. april 1971. Jeg har af de af det ærede udvalg nævnte grunde for så vidt intet at indvende imod at udskyde fristen for arbejdets påbegyndelse til 1. juli 1971, men må dog henvende opmærksomheden på, at flere kommuner som følge af den forlængede frist vil kunne nå at få igangsætningstilladelse inden tilskudsordningens ophør, end det ville have været tilfældet, hvis fristen ikke forlænges, og at disse kommuner derved vil kunne blive tilskudsberettigede, således at der ville komme et større beløb til udbetaling end forudsat ved beregningen af udgifterne ved tilskudsordningens afvikling.

Spørgsmål 6:

Der ønskes en redegørelse for, hvorledes de tilskudsbeløb, der omtales i bemærkningerne til lovforslaget, fremkommer.

Svar:

Ifølge ministeriets tilskudsregistrering havde kommunerne pr. 1. oktober 1970 et tilgodehavende i tilsagte, men endnu ikke anviste statstilskud på i alt ca. 29 mill. kr.

For så vidt angår de i finansårene 1967-68 — 1970-71 meddelte igangsætninger, der er beregnet på grundlag af håndværkerudgifterne, havde ministeriet pr. nævnte dato endnu ikke modtaget ansøgning om tilskud for byggerier svarende til ca. 1.220 mill. kr. i håndværkerudgifter. På grundlag af de senere års erfaringer regner ministeriet med en tilskudsdekning på ca. 5 pct. af håndværkerudgifterne, og udover ovennævnte endnu uafviklede tilsagn på ca. 29 mill. kr. må man derfor påregne at skulle give tilsagn om tilskud for yderligere ca. 61 mill. kr. svarende til ca. 5 pct. af ovennævnte 1.220 millioner kr. Under hensyn til, at ministeriet ikke på forhånd kan beregne tilskuddene til de enkelte byggerier, må beregningen imidlertid tages med forbehold.

Spørgsmål 7:

Efter det at ministeren udsendte cirkulære af 18. december 1970 om de i skolestyrelseslovens § 35 omhandlede udbygningsplaner skal retningslinjer af amtsrådet indsendes til ministeriet inden 1. oktober 1971, hvorefter udbygningsplanen skal forelægges for ministeriet senest 1 år efter ministeriets godkendelse af retningslinjerne. Kort tid efter 1. oktober 1972 vil ministeriet derfor have en samlet oversigt over lokale og byggebehov for landet.

Under henvisning til dette bedes det oplyst, om ministeren vil være villig til at udskyde lovens ikrafttræden til efter dette tidspunkt. Såfremt ministeren ikke kan medvirke til dette, ønskes det oplyst, om ministeren vil være villig til at indsatte en dispensationsbestemmelse, sådan at der vil kunne gives tilskud til særlige områder, f.eks. kommuner, der har et ø-samfund inden for sine rammer.

Svar:

Som det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, må den nuværende tilskudsordning betragtes som en økonomisk hjælp til kommunerne til den første gennemførelse af folkeskolelovens krav til skolebygningers indretning. Denne opgave må i det store og hele nu betragtes som afsluttet. Hensigten med dannelsen af de nye storkommuner pr.

1. april 1970 at regne har bl. a. været at give kommunerne en sådan størrelse, at de selv skal kunne løse de opgaver, der er henlagt til dem. For skolevæsenets vedkommende betyder det, at de skal gennemføre det skolebyggeri, der svarer til de krav, som den pædagogiske og befolkningsmæssige udvikling stiller. Grundlaget herfor bør være de udbygningsplaner, der i løbet af de kommende år skal udarbejdes inden for hvert amt. Det er imidlertid en opgave, som den nuværende tilskudsordning ikke er indrettet på at yde tilskud til. Der synes derfor ikke at være nogen særlig begrundelse for at stille tilskudsordningens afvikling i bero på fremkomsten af udbygningsplanerne.

Jeg skal ikke afvise, at skolevæsenet enkelte steder — f. eks. på mindre øer — har en sådan standard, at en betydelig investering er nødvendig for at rette dette forhold op, og at det efter omstændighederne kan være en hård belastning for den pågældende kommune, som tilmed ofte ikke vil være særlig økonomisk velfunderet. Jeg skal dog henvise til, at sådanne områder har mulighed for at opnå særlig støtte gennem indenrigsministeriet. Skulle der imidlertid forekomme tilfælde, hvor der er et ganske særligt behov for yderligere ekstraordinær støtte, vil jeg mene, at hjælp fra undervisningsministeriet bedst kan etableres ved særskilt ansøgning til finansudvalget og ikke gennem en stående dispensationsordning.

En udskydelse af fristen vil i øvrigt forrykke de økonomiske beregninger, som lovforslaget hviler på, uden at det vil være muligt at foretage en beregning over merudgifterne herved, bl. a. fordi man i så fald må påregne en fremskyndelse af skolebyggeri.

Spørgsmål 8:

Er ministeren villig til at forelægge lovforslaget for Kommunernes Landsforening til udtalelse?

Svar:

Lovforslaget har været forelagt Kommunernes Landsforening til orientering, og jeg finder ikke nu anledning til at bede foreningen om en udtalelse.

Bilag 2.

KOMMUNERNES LANDSFORENING

Den 4. marts 1971.

Som led i de af regeringen fremsatte forslag om besparelser i de offentlige udgifter har undervisningsministeren den 26. november 1970 fremsat forslag om, at § 63 i lov om folkeskolen vedrørende tilskud til skolebyggeri ophæves fra 1. april 1971.

Landsforeningen har med hensyn til de af regeringen den 25., 26. og 27. november 1970 fremsatte lovforslag om besparelser i de offentlige udgifter fremsendt vedlagte henvendelse af 21. januar til folketingets udvalg angående forslag til lov om ændring af lov om boligsikring.*)

Også med hensyn til lovforslaget om ændring i folkeskoleloven skal landsforeningen udtale, at man er forstående over for, at kommunerne må bidrage til en stramning af finanspolitikken gennem en udgiftsnedskæring, men at man finder det mindre rimeligt, at der gennem forslag om udgiftsnedskæringer af midlertidig karakter foretages mere varige ændringer i bydefordelingen mellem stat og kommuner.

Landsforeningen skal iøvrigt særlig pege på, at gennemførelsen af forslaget til lov om ændring af lov om folkeskolen på temmelig afgørende måde kan komme til at gribe ind i enkelte kommuners økonomiske planlægning i tilfælde, hvor det forberedende arbejde med hensyn til et skolebyggeri er så langt fremskredent og så nødvendigt, at det ikke er muligt for kommunalbestyrelsen at udskyde igangsættelsen af byggeriet.

Landsforeningen skal på denne baggrund henstille, at der gives undervisningsministeren hjemmel til efter en konkret afvejning i det enkelte tilfælde at dispensere fra lovens ikrafttrædelsesbestemmelse, således at der ydes tilskud til skolebyggerier, der påbegyndes kort tid efter 1. april 1971, og som det ikke var praktisk muligt at standse eller udskyde, f. eks. fordi der var truffet aftale med entreprenører og håndværkere om arbejdets udførelse forinden undervisningsministerens fremsættelse af lovforslaget om tilskudsordningens bortfald.

Henning Rasmussen.

/E. Krarup.

Folketingets udvalg vedrørende forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen.

* Ikke optrykt.